روش درس خواندن برای رسیدن به اجتهاد

- گام اول:درک کامل موضوع
- گام دوم:بررسی حکم با استاد ای هم¬بحث
- گام سوم:بررسی نظرات علمای بزرگ
- پَرِش علمی اِجتهادازا

گام اول:درک کامل موضوع

وقتی موضوعی را برای تحقیق انتخاب می کنید ، اول سراغ فکر و حرف های دیگران نروید[1] . اول سعی کنید موضوع را کاملا درک کنید . چه می خواهیم بگوییم ؟ بحث بر سر چیست ؟ و به قول معروف محل نزاع کاملا تحریر شود . موضوع چیست و چه حکمی می خواهیم بر آن بار کنیم ؟ محور بحث را خوب تصور کنیم .

حدس جواب و حکم این موضوع

سپس ببینید چه درباره ی این محور و موضوع چه باید بگوییم ؟ یعنی با آن اندازه اطلاعاتی که خود من الآن دارم ، جواب و حکم این موضوع چیست ؟

عدم مراجعه به اقوال در ابتدای کار

به احدی کاری نداشته باشیم . اینکه می گویند مراجعه به اقوال دیگران ذهن انسان را قوی می کند ، اشتباه است . اول باید موضوع را تصور کنید و سپس با فطرت خدادادی و محدوده ی اطلاعاتی که دارید ، حکم موضوع را حدس بزنید . اما این قدم اول است .

---

[1] تقریر مطالب ارائه شده در جلسه درس تفسیر (وبلاگ شیّتنی سورة قاف)

گام دوم:بررسی حکم با استاد ای هم¬بحث

قدم بعد این است که حکمی را که برای موضوع مفروض انتخاب کرده ایم ، با استاد ای هم بحث مورد بحث و بررسی قرار بدهیم . در حال بحث و بررسی ، تمام تلاشم این باشد که بدون تعصب مطلب خودم را جا بیندازم و از آن نتیجه گیری ی اولیه دفاع کنم . در این گیر ودار، نظرات دیگران و استاد و هم بحث شروع می کند خود را نشان دادن . حتی به نظر من در این مرحله ی دوم هم سراغ حرف اقوایء نرویم . یعنی مرحله ی اول، انتخاب یک مختار است . مرحله ی دوم بر کرسی نشاندن آن و شواهد برای اثباتش آوردن و آن را محکم کردن است .

گام سوم:بررسی نظرات علمای بزرگ

بعد از آنکه حرف را خوب روی کرسی نشاندیم مرحله سوم شروع می شود که نگاه کردن به نظرات دوانبغ و علمای بزرگ است . ببینیم که آن ها چه گفته اند ؟ چون وقتی ما در ابتدا روی فطرت و اطلاعات خودمان انتخاب نظر کردیم ، یک چیزی را می فهمیم . بعد که می رویم به سراغ استاد و هم بحث ، باید مواظب باشیم آن چیزی را که به عنوان یک امر فطری فهمیده ام ، از فطرت و از سلامت ذهن فاصله نگیرم . ولی گاهی می بینم در انتخاب نظرم واقعا اشتباه کرده بودم . و می فهمم که علت اشتباهم چه بوده است؟ یعنی می فهمم که اشتباه انشی از ضعف من بوده و قبول اشتباه، فاصله گرفتن از فطرت محسوب نمی شود .

البته گاهی است که انسان چیزی می فهمد و تا آخر هم روی حرفش می ماند . یعنی می بیند آن مطلب فطری که همان اول خدا به دلش انداخت ، غالب بود حتی بر فکر دوانبغ و بزرگان . اما این کم است . در ده مورد شاید یک مورد اینگونه باشد . غالبا وقتی وارد بحث و بررسی می شود می بیند مبنایی که اول اتخاذ کرده اشتباه بوده .

پس مرحله و قدم دوم این شد که سعی می کند حرفش را مستقر کند و خوب جا بیندازد . وقتی خوب آن را بتن آرمه کرد ، به سراغ اقوال بزرگان علما می رود . بعضی وقت هاست که می بیند با اینکه طرف عالم بزرگی است ، اما نمی تواند حرف او را از دستش بگیرد . می گوید من طوری حرفم را محکم کرده ام که می بینم حرف آن ها درست نیست و از آنها جواب دارم . این ها همه خوب است و تقویت علمی محسوب می شود اما پَرَش نیست .

پرَش علمی ِاجتهادازا

پرش علمی که اجتهاد از آن درمی آید ، این است که : مطلبی را اول انتخاب کرده ایم ، در مباحثه و با بحث با استاد آن را بتن آرمه و محکمش کرده ایم، ولی ناگهان یک عالم بزرگی می آید و مثل این آفتاب، آن را از دست ما می گیرد و می گوید همه اشتباه کرده بودید . این همه بحث و بررسی و بتن آرمه همه خراب شد . اینجاست که انسان در علمیت، یک جهش پیدا می کند . چون می بیند بعد ازاین همه زحمت ، این عالم این نظر را از دست همه ی ما گرفت .

لذا عرض کردم اگر از اول به بهانه ی تقویت ذهن به سراغ نظرات بزرگان برویم ، درست نیست . راه این است که اول خودتان بحث را محکم کنید . بعدا که سراغ کلمات بزرگان می آیید می بینید که اصلا اول درست نفهمیده بودید . اینطوری خیلی انسان تقویت می شود .

خوبی ِاین روش هم این است که این حالت -که علمای بزرگ مطلبی را که محکم کرده ایم ، از دستمان بگیرند- تکرار می شود، ولی به یک منوال نیست . بلکه منحنی ِآن به سوی میل به صفر است . یعنی اینگونه نیست که اگر مثلا پنج سال کار می کنیم ، هر شش ماهی ده تا خراب شدهی بتن آرمه داشته باشیم. بلکه روزهای اول، هفته ای دو سه مورد . بعد ماهی دو سه تا . کم کم در شش ماه دو سه مورد اینجوری رخ می دهد تا به جایی می رسیم که به این زودی خراب نمی شود چون هر باری انسان دارد تجربه ی علمی کسب می کند و از شکست های سابق بهره می برد و قوی می شود . بعد از ده سال بحث و مباحثه اگر مطلبی را محکم کرد ، حتی بزرگان علماء هم نمی توانند به این زودی ها از دستش بگیرند . چون از تجربیات علمی بزرگان استفاده کرده است .